

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАКОРДОННИХ ДИПЛОМАТИЧНИХ ПРЕДСТАВНИЦТВ У СФЕРІ МІЖНАРОДНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

ADMINISTRATIVE AND LEGAL BASES OF ACTIVITY OF FOREIGN DIPLOMATIC MISSIONS IN THE FIELD OF INTERNATIONAL ECONOMIC COOPERATION

Омельченко А.В., д.ю.н., професор,
завідувач кафедри цивільного та трудового права

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

Дослідження адміністративно-правових засад діяльності закордонних дипломатичних представництв у сфері міжнародного економічного співробітництва зумовлене їх місцем та значенням у системі органів державної влади, які реалізують міжнародну економічну політику держави, необхідністю подальшого удосконалення державного регулювання у процесі реалізації зовнішніх функцій держави.

Особливістю державного регулювання міжнародного економічного співробітництва в Україні є те, що функції з його здійснення розподілені між низкою центральних органів виконавчої влади як функціональної, галузевої, так і міжгалузевої компетенції. Це зумовлене комплексним міжгалузевим характером такого об'єкта державного регулювання, як міжнародне економічне співробітництво.

Керівництво органами дипломатичної служби України здійснює Міністерство закордонних справ України. Це міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин.

Правовий статус, система, завдання, функції та форми діяльності закордонних дипломатичних установ України визначаються Законом України «Про дипломатичну службу» та Положенням про закордонні дипломатичні установи України.

Значна частина завдань та функцій Міністерства закордонних справ України та закордонних дипломатичних установ України здійснюється ними саме у сфері міжнародного економічного співробітництва. Зазначені завдання та функції мають складний комплексний характер. У ході реалізації зазначених завдань та функцій закордонні дипломатичні представництва використовують як правові, так і організаційні форми регулятивної та координаційної діяльності. Закордонні дипломатичні представництва відіграють важливу роль у системі органів державної влади, що реалізують зовнішню економічну функцію держави.

Ключові слова: міжнародне економічне співробітництво, адміністративно-правові засади, суб'єкти державного регулювання, закордонне дипломатичне представництво.

The study of administrative and legal basis of foreign diplomatic missions activity in the field of international economic cooperation is due to their place and importance in the system of public authorities implementing international economic policy, the need to further improve state regulation in the implementation of external functions.

The peculiarity of state regulation of international economic cooperation in Ukraine is that the functions of its implementation are distributed among a number of central executive bodies of both functional, sectoral and intersectoral competence. This is due to the complex cross-sectoral nature of such an object of state regulation as international economic cooperation.

The Ministry of Foreign Affairs of Ukraine manages the bodies of the diplomatic service of Ukraine. This ministry is the main body in the system of central executive bodies, which ensures the formation and implementation of state policy in the field of foreign relations.

The legal status, system, tasks, functions and forms of activity of foreign diplomatic missions of Ukraine are determined by the Law of Ukraine "On Diplomatic Service" and the Regulations on Foreign Diplomatic Missions of Ukraine.

A significant part of the tasks and functions of the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine and foreign diplomatic missions of Ukraine is carried out by them in the field of international economic cooperation. These tasks and functions are complex and intersectoral. In the implementation of these tasks and functions, foreign diplomatic missions use both legal and organizational forms of regulatory and coordination activities. Foreign diplomatic missions play an important role in the system of public authorities that implement the external economic function of the state.

Key words: international economic cooperation, administrative and legal principles, subjects of state regulation, foreign diplomatic mission.

Постановка проблеми. Дослідження адміністративно-правових засад діяльності закордонних дипломатичних представництв у сфері міжнародного економічного співробітництва зумовлене їх місцем та значенням у системі органів державної влади, які реалізують міжнародну економічну політику держави, необхідністю подальшого удосконалення державного регулювання у процесі реалізації зовнішніх функцій держави.

Метою статті є дослідження адміністративно-правових засад діяльності закордонних дипломатичних представництв у сфері міжнародного економічного співробітництва.

Стан дослідження. Дослідженням окремих питань правового статусу та правового регулювання діяльності дипломатичних представництв були присвячені наукові праці Т.М. Лященко, А.І. Музики, П.Д. Сардачука, С.А. Федчишина та низки інших авторів [1–4].

Виклад основного матеріалу. В юридичній науці зроблено узагальнений висновок, що під зовнішньоекономічною діяльністю слід розуміти суспільні відносини, що виникають між суб'єктами господарської діяльності України та іноземними суб'єктами господарської діяльності в торговельній (обмін товарами, роботами, послугами), інвестиційній, валютно-фінансовій, виробничо-промисловій, науково-технічній та культурно-освітній сферах, реалізуються як на

території нашої держави, так і за її межами, побудовані на підприємницьких або непідприємницьких засадах, мають на меті отримання прибутку або досягнення соціального ефекту, врегульовані нормами національного законодавства країни, на території яких провадиться зовнішньоекономічна діяльність, а також нормами міжнародного публічного і приватного права. Зазначені положення повною мірою також стосуються економічного та правового змісту міжнародного економічного співробітництва [5, с. 85–86].

Особливістю державного регулювання міжнародного економічного співробітництва в Україні є те, що функції щодо його здійснення розподілені між низкою центральних органів виконавчої влади як функціональної, галузевої, так і міжгалузевої компетенції. Це зумовлене комплексним міжгалузевим характером такого об'єкта державного регулювання, як міжнародне економічне співробітництво [5, с. 159].

До зазначених центральних органів виконавчої влади належать Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства [6], Міністерство закордонних справ України [7], Міністерство фінансів України [8], Державна податкова служба України та Державна митна служба України [9], а також низка інших центральних органів виконавчої влади функціональної, галузевої та міжгалузевої компетенції.

Керівництво органами дипломатичної служби України здійснює Міністерство закордонних справ України. Це міністерство є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері зовнішніх зносин.

Серед завдань Міністерства закордонних справ України, які можна віднести до сфери міжнародного економічного співробітництва, слід назвати забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері зовнішніх зносин; забезпечення дипломатичними засобами і методами захисту політичних, торговельно-економічних, культурних, гуманітарних та інших інтересів України; захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном; участь у забезпеченні реалізації державної зовнішньоекономічної політики, політики інтеграції національної економіки до світової економічної системи та інші завдання [7; 10].

У межах виконуваних ним функцій у сфері міжнародного економічного співробітництва Міністерство закордонних справ України готує пропозиції щодо покращення інвестиційного клімату, створення позитивного інвестиційного іміджу держави, сприяє залученню іноземних інвестицій в Україну; проводить аналіз тенденцій політичного та соціально-економічного розвитку іноземних держав, їх можливого впливу на національні інтереси; проводить аналіз економічних процесів, які відбуваються в державах – основних партнерах України, та їх впливу на розвиток двостороннього торговельного та інвестиційного співробітництва, забезпечує проведення моніторингу світових економічних процесів, основних тенденцій на світовому ринку, а також міжнародної практики регулювання зовнішньоекономічної діяльності; забезпечує, організовує та координує діяльність відділів з економічних питань у складі дипломатичних представництв України за кордоном; сприяє просуванню вітчизняної продукції на зовнішній ринок, пошуку потенційних партнерів для українських суб'єктів зовнішньоекономічної діяльності, проведенню в Україні та за кордоном відповідних заходів; проводить моніторинг ситуації на світових фінансових ринках та бере в межах повноважень, передбачених законом, участь у виконанні програм співробітництва України з міжнародними фінансовими організаціями; сприяє розвитку міжнародного освітнього та науково-технічного співробітництва України, співпраці у високотехнологічних галузях, трансферу технологій, захисту прав інтелектуальної власності; надає допомогу центральним органам виконавчої влади у проведенні за кордоном торговельно-промислових, науково-технічних виставок, ярмарків тощо; бере участь у координації діяльності української частини двосторонніх комісій, комітетів, координаційних рад та інших міжурядових органів з питань економічного співробітництва; поширює за кордоном інформацію про Україну, її місце і роль у світі для зміцнення позитивного міжнародного іміджу держави, забезпечує закордонні дипломатичні установи України відповідною інформаційною продукцією та виконує низку інших функцій у сфері міжнародного економічного співробітництва [7; 10].

Правовий статус, система, завдання, функції та форми діяльності закордонних дипломатичних установ України визначаються Законом України «Про дипломатичну службу» від 07.06.2018 р. № 2449-VIII [11] та Положенням про закордонні дипломатичні установи України [12].

Так, закордонні дипломатичні установи України є постійно діючими органами дипломатичної служби, основними завданнями яких є представництво України в державах перебування або при міжнародних організаціях та підтримання з ними офіційних відносин, відстоювання національних інтересів України, виконання консульських функцій, у тому числі захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном [11; 12].

До видів закордонних дипломатичних установ України належать:

- Посольство України;
- Посольство України з резиденцією Надзвичайного і Повноважного Посла України в Києві;
- Постійне представництво України при міжнародній організації;
- Представництво України при міжнародній організації;
- Місія України при міжнародній організації;
- консульська установа України (Генеральне консульство України, Консульство України, Віце-консульство України та Консульське агентство України) [11; 12].

Відповідно до Положення про закордонні дипломатичні установи України у своїй діяльності вони керуються Конституцією України, міжнародними договорами України, Законом України «Про дипломатичну службу», іншими законами України, постановами Верховної Ради України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, наказами Міністерства закордонних справ України, іншими актами законодавства України [12].

Одним із критеріїв, що визначають правовий статус органів дипломатичної служби, є їхня компетенція, яка складається із відповідних завдань, функцій та форм їх реалізації.

Так, до завдань органів дипломатичної служби у сфері міжнародного економічного співробітництва можна віднести забезпечення захисту національних інтересів України; реалізацію зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток політичних, економічних, культурних, гуманітарних, наукових, інших зв'язків з іноземними державами та міжнародними організаціями; захист прав та інтересів громадян і юридичних осіб України за кордоном; сприяння утвердженню міжнародного авторитету України, піднесенню у світі її іміджу як надійного і передбачуваного партнера; забезпечення дипломатичними засобами і методами захисту торговельно-економічних, культурних, гуманітарних та інших інтересів України; вивчення та аналіз політичного та економічного становища у світі, зовнішньої та внутрішньої політики іноземних держав, діяльності міжнародних організацій; забезпечення державних органів інформацією, необхідною для здійснення ефективної зовнішньої та внутрішньої політики України та низка інших завдань відповідно до законодавства України [10; 11; 12].

Відповідно, до основних функцій органів дипломатичної служби у сфері міжнародного економічного співробітництва можна віднести забезпечення національних інтересів і міжнародної безпеки України шляхом підтримання мирного та взаємовигідного співробітництва з іноземними державами і міжнародними організаціями за загально визнаними принципами та нормами міжнародного права; підтримання дипломатичних і консульських зносин з іноземними державами, представництво України у міжнародних організаціях та спеціальних місіях; забезпечення координації діяльності, що здійснюється державними органами у сфері зовнішніх зносин; організацію проведення переговорів, а також участь у підготовці укладення міжнародних договорів України; внесення пропозицій щодо укладення, виконання та припинення дії міжнародних договорів України, а також з питань розвитку відносин України з іноземними державами та міжнародними організаціями; підготовку пропозицій щодо вдосконалення законодавства України у сфері міжнародних відносин; сприяння державним органам у частині здійснення ними зовнішніх зносин, надання їм відповідної методичної, консультативної та інформаційної допомоги, дотримання міжнародних зобов'язань України; поширення інформації про Україну за кордоном; забезпечення та координацію діяльності з торговельно-економічних питань, що здійснюється закордонними дипломатичними установами України; сприяння залученню допомоги від іноземних держав та міжнародних організацій; сприяння розвитку міжнародного освітнього та науково-технічного

співробітництва та низку інших функцій відповідно до законодавства України [10; 11; 12].

Для виконання покладених на них завдань та функцій (у тому числі у сфері міжнародного економічного співробітництва) закордонні дипломатичні установи України виступають у встановленому порядку з офіційними заявами та коментарями (крім консульських установ України); координують роботу офіційних делегацій та представників України в державі перебування або міжнародній організації, беруть участь у міжнародних консультаціях, переговорах, інших офіційних заходах за участю офіційних делегацій та представників України; надають у встановленому порядку офіційні роз'яснення з питань офіційних відносин з державою перебування або міжнародною організацією (крім консульських установ України); мають право одержувати від державних органів, органів місцевого самоврядування необхідні для виконання покладених на них завдань і функцій інфор-

мацію, документи, матеріали, статистичні дані; готують та подають на розгляд Міністерства закордонних справ України пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності державних органів у сфері зовнішніх зв'язів, участі офіційних делегацій, представників України у роботі міжнародних організацій [12].

Висновок. Дослідження адміністративно-правових засад діяльності закордонних дипломатичних представництв дає можливість зробити висновок, що виконуваними ними завдання та функції у сфері міжнародного економічного співробітництва мають складний комплексний характер. Реалізуючи зазначені завдання та функції, закордонні дипломатичні представництва використовують як правові, так і організаційні форми управлінської, регулятивної та координаційної діяльності. Закордонні дипломатичні представництва відіграють важливу роль у системі органів державної влади, які реалізують зовнішню економічну функцію держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лященко Т.М. Правовий статус дипломатичних представництв : монографія. Київ : ПП Баришев К.В., 2008. 190 с.
2. Музика А.І. Правовий статус дипломатичного представництва: питання теорії та практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.11. Ін-т законодавства Верховної Ради України. Київ, 2009. 197 арк.
3. Сардачук П.Д. Дипломатичне представництво: організація і форми роботи : навчальний посібник / П.Д. Сардачук, О.П. Кулик. Київ : Україна, 2001. 176 с.
4. Федчишин С.А. Дипломатичне представництво України за кордоном: сучасні проблеми організації та правового забезпечення : монографія / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. Н.П. Матюхіної. Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Харків : ФІНН, 2011. 264 с.
5. Омельченко А.В. Адміністративно-правові засади зовнішньоекономічної діяльності в Україні : монографія. Київ : КНЕУ, 2011. С. 130–132.
6. Питання Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства : Постанова Кабінету Міністрів України від 11.09.2019 р. № 838. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-%D0%BF#Text>.
7. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.03.2016 р. № 281. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF#Text>.
8. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>.
9. Про затвердження положень про Державну податкову службу України та Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 227. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/227-2019-%D0%BF#Text>.
10. Омельченко А.В. Правовий статус закордонних дипломатичних представництв як суб'єктів державного управління зовнішньоекономічною діяльністю. *Київський часопис права*. 2021. № 1. С. 78–82.
11. Про дипломатичну службу : Закон України від 07.06.2018 р. № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>.
12. Про Положення про закордонні дипломатичні установи України : Указ Президента України від 15.03.2021 р. № 99/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/99/2021#Text>.